

Het Noorden geeft energie

Als 'Energy Valley' loopt Noord-Nederland voorop in de transitie naar duurzame energievoorziening. Nut en noodzaak van de omschakeling op hernieuwbare energie worden in onze regio het meest gevoeld. Geen wonder dat overheden en bedrijfsleven sterk inzetten op duurzame energiebronnen en innovaties.

Energy Valley

De provincies Fryslân, Drenthe en Groningen vormen samen al jaren de Energy Valley. Het noorden is en blijft een koploperregio op het gebied van duurzame energie: qua aandeel hernieuwbare energie, aantal banen, maar ook qua innovaties en de implementatie hiervan en qua kennisinstituten. Bedrijfsleven, overheden en burgers zetten zich in om duurzame energie op te wekken en energie te besparen.

De fossiele gasvoorraad is eindig en de winning hiervan veroorzaakt aardbevingen in onze regio. Nut en noodzaak van de omslag van fossiele naar hernieuwbare energie worden hier het meest gevoeld. Er is breed draagvlak voor duurzame energieprojecten en een vorm van governance waarmee deze energietransitie tot stand kan komen. We ontwikkelen instrumenten, waaronder ook financiële arrangementen, om de energietransitie van onderop te stimuleren. We werken ook hard aan het bouwen van commitment en participatie vanuit de hele samenleving.

Kansen

Wij werken niet alleen aan een energie neutrale regio, maar ook aan de grootschalige productie van groene waterstof, opslagfaciliteiten van overschot aan hernieuwbare energie en levering van waterstof aan de rest van Nederland. Hiermee leveren we als regio een belangrijke bijdrage aan de nationale energietransitie en door landsgrensoverschrijdende projecten aan de Europese Energie-unie en zijn met recht de Energyport van Nederland (SVIR, 2011).

(Streamer)

"De Eemshaven wordt het groene stopcontact van Nederland."

Gedeputeerde Tjisse Stelpstra

Wat hebben we nodig?

- Herbevestiging van de Energyport status in Nederlands beleid in de Nationale Omgevingsvisie.
- Inzet van cofinanciering voor een transitiefonds zodat maatschappelijk waardevolle, maar financieel onrendabele maatregelen versneld kunnen worden gerealiseerd.
- Toezegging van het Rijk om samen met onze partners te werken aan de ontwikkeling van de waterstofeconomie op gebied van productie, opslag en transport.
- Extra middelen om een sterkere verbinding te maken tussen markt, kennis, overheid en maatschappij.
- Een goed functionerende energie infrastructuur die passend is bij het tempo van de energietransitie.

Kracht & Licht

- Wind op zee: ruimte voor nieuwe, concurrerende parken boven de Wadden. Aanlanding in de Eemshaven, omzetting in waterstof, groen stopcontact van Nederland.
- Zonne-energie: inzet op zonne-energie via grootschalige velden en op daken, ook als vestigingsplaatsfactor voor duurzame bedrijven.
- Energiestromen optimaal op elkaar afstemmen door energienetten al lokaal en regionaal slim te gebruiken.

Hoge temperatuur warmte

- Vergroening, energiebesparing en -circulatie bij bedrijven en in de industrie zoals de energie-intensieve Chemport Europe.
- Inzet van groene waterstof als basis voor de nieuwe chemie.
- Inzet van ultradiepe geothermie als bron van hoge temperatuur.

Lage temperatuur warmte

- Energieneutrale woningen: zowel nieuwbouw als verbouw, bijvoorbeeld in het kader van de versterkingsopgave in het aardbevingsgebied, maar ook op het platteland in onze landbouwsector.
- Inzet van geothermie, thermische energie uit oppervlaktewater en andere hernieuwbare bronnen als duurzame warmte in de gebouwde omgeving.

Mobiliteit:

- Vervoer, zowel openbaar als overige, wordt Zero Emissie via diverse technieken waaronder groen gas, waterstof en batterijen met elektrisch opladen.
- Energiebesparing door autonoom vervoer.

Bestuurlijk contactpersonen:

Gedeputeerde Tjisse Stelpstra (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:stelpstra@drenthe.nl)

Gedeputeerde Nienke Homan (provincie Groningen) 5.1.2e [h@provinciegroningen.nl](mailto:homan@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Michiel Schrier (provincie Friesland) 5.1.2e [@fryslan.fr](mailto:schrier@fryslan.fr)

Wethouder Bouke Arends (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:arends@emmen.nl)

Wethouder Mattias Gijsbertsen (gemeenten Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:gijsbertsen@groningen.nl)

Wethouder Herwil van Gelder (gemeenten Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:van.gelder@leeuwarden.nl)

Wethouder Harmke Vlieg-Kempe (gemeente Assen) 5.1.2e [@assen.nl](mailto:vlieg-kempe@assen.nl)

Proeftuin voor innovatie

Complexe maatschappelijke vraagstukken? Het antwoord ligt vaak in het Noorden. Onze regio werkt eendrachtig aan toonaangevende mondiale thema's. Wij weten het zeker: innovatie is de sleutel.

Water, energie, voedsel en gezondheid. Als regio hebben we deze belangrijke opgaven vastgelegd in een gezamenlijke Noordelijke Innovatie Agenda. Sterke clusters van innovatieve bedrijven en toonaangevende kennisinstellingen zetten er samen de schouders onder.

Wereldwijd zijn er grote opgaven rond fundamentele behoeften zoals water, energie, voedsel en gezondheid. Noord-Nederland loopt voorop in het streven naar transitie.

Samen

Wij willen van een lineaire naar een circulaire economie. Onze regio heeft sterke clusters van innovatieve bedrijven en toonaangevende kennisinstellingen. Samenwerken zit in ons DNA, de lijnen tussen bedrijven, overheid, universiteit en onderwijs zijn kort. We hebben de ruimte en de mentaliteit om samen te experimenteren in living labs en proeftuinen.

Het Noorden heeft de maatschappelijke opgaven vastgelegd in een gezamenlijke Noordelijke Innovatie Agenda, die we uitvoeren in een gezamenlijk overlegplatform van bedrijven, kennisinstellingen en overheden.

Wat willen we bereiken?

Een sterke koppeling realiseren tussen de Noordelijke Innovatie Agenda en het landelijke en Europese beleid. Noord-Nederland kan een belangrijke bijdrage leveren aan nationale en internationale maatschappelijke opgaven en het verdienvermogen van de BV Nederland.

(Streamer)

"We dagen Den Haag uit: sluit innovatiedeals met onze regio."

Gedeputeerde Patrick Brouns

Onze thema's

Water

In Noord-Nederland ligt een stevige basis voor een volwaardig cluster op het gebied van watertechnologie. Rondom Wetsus is een unieke watertechnologiecampus ontstaan. De ambitie is om Nederland te ontwikkelen tot de Europese Watertechnologie Hub, met de WaterCampus Leeuwarden als fysiek kristallisatiepunt.

Duurzame chemische industrie

Het Noorden is uniek gepositioneerd om als geen ander een grote bijdrage te leveren aan een groene chemie in Emmen en de Eemsdelta onder de naam Chemport Europe. De regio produceert 15% van de Nederlandse basischemie en 60% van de polymeren. We hebben met de universiteit in Groningen in feite de vierde technische universiteit van Nederland tot onze beschikking. We hebben ruimte en voldoende landbouwareaal. Met onze inzet op duurzame energie productie én het via innovatie vergroenen van de chemie, leveren wij een substantiële bijdrage aan het behalen van de CO₂-doelstellingen.

Energietransitie

Onze regio voorziet in een derde van de nationale energievoorziening. Op basis van een sterke kennisinfrastructuur, de Energy Academy Europe en Wetsus, geografische ligging, infrastructuur, inclusief pijpleidingen, en onze krachtige bedrijven en ICT-sector, werken we gezamenlijk aan

blauwe energie. Redstack, de blauwe energiecentrale op de Afsluitdijk, is een nationaal icoon. We lopen voorop in de ontwikkelingen rond groene waterstof en slimme energiesystemen.

Digitalisering

Onze infrastructuur is op orde. We hebben als enige Europese regio een 5G-fieldlab, waarin alle telecomaandieners samenwerken, onze wetenschappelijke kennis, big data, is van zeer hoog niveau en we hebben een sterke *start up scene*. Deze sterktes zetten we in voor het slimmer en daarmee toekomstbestendig maken van onze maakindustrie. Het Noorden is de Region of Smart Factories.

Voedselzekerheid

De Noord-Nederlandse agro-industrie is al jaren gefocust op circulariteit en digitalisering biedt haar de kans om nog efficiënter te produceren, ketens te integreren, te exporteren en beter controleerbaar te maken. Dit mede dankzij de betrokkenheid van partners als Astron, een wereldspeler op het gebied van big data.

Gezondheid

Noord-Nederland geeft met haar unieke kennis op het gebied van Healthy Ageing vorm aan de transitie in de zorg: meer nadruk op preventie, meer gepersonaliseerde behandeling en ruimte voor innovatieve zorgoplossingen. Met Europese steun koppelen we in proeftuinen op het gebied van ehealth en bewegen kennis aan het mkb waarmee we bedrijven faciliteren om nieuwe producten te ontwikkelen en versneld op de markt te krijgen.

Noord-Nederland loopt voorop met onderzoek naar en toepassing van kennis rond preventie, door bevolkingsgroepen en risicogroepen actief te monitoren en big data te analyseren in het vermaarde project Lifelines. Met deze sterkte, in combinatie met een sterke ICT-sector, medtech bedrijven en op samenwerking gerichte cultuur werken we aan grootschalige uitrol van een Persoonlijke Gezondheidsomgeving.

Wat hebben we nodig?

- Betere toegankelijkheid van het vernieuwde nationale topsectorenbeleid voor ons mkb dat een belangrijke rol speelt bij de transitie- en innovatieopgaven.
- Regionaal geprogrammeerde en uitgevoerde Europese fondsen na 2020 die transitieopgaven ondersteunen.

Bestuurlijk contactpersonen:

Gedeputeerde Patrick Brouns (provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:patrick.brouns@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Sander de Rouwe (provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.nl](mailto:sander.rouwe@fryslan.nl)

Gedeputeerde Henk Brink (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:henk.brink@drenthe.nl)

Wethouder Joost van Keulen (gemeente Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:joost.van.keulen@groningen.nl)

Wethouder Bouke Arends (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:bouke.arends@emmen.nl)

5.1.2e (gemeenten Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:leeuwarden@leeuwarden.nl)

Gemeente Assen

Toplocatie voor rijksdiensten

Nu de Randstad kraakt in haar voegen, is er een mooie kans voor een betere spreiding van rijksdiensten. In Noord-Nederland is voldoende hoog opgeleid personeel beschikbaar, bijvoorbeeld op het gebied van ICT. Ook zijn er ruime huisvestingsmogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid.

De Rijksoverheid bepaalt de spreiding van rijksdiensten en heeft grote invloed op de spreiding van ZBO's over Nederland. Het Rijk is de rechtstreekse werkgever voor rijksdiensten zoals gevangenissen, rechtbanken, kazernes en de Belastingdienst. Ze hebben in het Noorden een goede en prettige vestigingsplaats en vormen een onmisbaar onderdeel van de economische infrastructuur en de werkgelegenheid in Noord-Nederland.

Teveel banen verloren

Door reorganisaties en bezuinigingen is de werkgelegenheid bij rijksdiensten in de drie noordelijke provincies echter fors afgenomen. Dit druist in tegen beloften van en afspraken met het Rijk. Door de opeenstapeling van efficiencycyclagen, bezuinigingsoperaties en reorganisaties bij rijksdiensten is de werkgelegenheid in de drie noordelijke provincies fors afgenomen. Noord-Nederland is de afgelopen jaren onevenredig hard getroffen door deze bezuinigingen. Onevenredige effecten zijn niet in lijn met eerder aangenomen moties. In de komende jaren blijft de werkgelegenheid onder druk staan.

Kansen

Er zijn echter ook kansen. Door ontwikkelingen als e-dienstverlening is een betere regionale spreiding van rijksdiensten mogelijk en hebben (nieuwe) rijksdiensten een groeiende behoefte aan hoogopgeleid personeel. Het Noorden heeft wat te bieden, namelijk de beschikbaarheid van hoogwaardig ICT-personeel (o.a. IT-Academy), ruime huisvestingsmogelijkheden en lagere huisvestingslasten. Ook voor ander personeel is de arbeidsmarkt relatief ruim. Zo is Noord-Nederland altijd een belangrijk wervingsgebied geweest voor militairen en gevangenispersoneel. Voor nieuwe ontwikkelingen bij Defensie, zoals drones, is volop plek in het Noorden.

(Streamer:)

"Noord-Nederland is de aantrekkelijkste regio voor nieuwe rijksbanen."

Gedeputeerde Henk Brink

Wat wil het Noorden bereiken

We willen dat de bestaande rijkswerkgelegenheid in het Noorden niet onevenredig wordt getroffen door efficiencydoelstellingen van de rijksdiensten. Kwetsbare gebieden en gebieden waar sprake is van krimp moeten worden ontzien. We willen juist dat het Noorden wordt herkend en erkend als een uitstekende locatie voor (semi-)rijksdiensten. Ons streven is dat bij nieuwe rijksdiensten en uitbreiding nadrukkelijk wordt gekeken naar vestiging in Noord-Nederland en dat Noord-Nederland meer dan evenredig profiteert van nieuwe rijksbanen.

Wat hebben we nodig?

In het Regeerakkoord geeft het kabinet Rutte III aan dat bestaande rechtbanken en gerechtshoven in beginsel niet worden gesloten. Ook is benoemd dat aan de gevangenscapaciteit zo min mogelijk wordt getornd. Mocht sluiting van gevangenissen onverhoopt aan de orde zijn, dan zullen gevangenissen buiten de Randstad zoveel mogelijk worden ontzien. Daar zijn we blij mee, echter dit moet ook worden vertaald naar de praktijk. We verwachten eveneens dat Noord-Nederland

profiteert van de extra investeringen, bijvoorbeeld in de justitiële keten, defensie en de belastingdienst.

Bestuurlijk contactpersonen:

Gedeputeerde Henk Brink (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:henk.brink@drenthe.nl)
Burgemeester Peter den Oudsten (gemeente Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:peter.den.oudsten@groningen.nl)
Burgemeester Ferd Crone (gemeente Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:ferd.crone@leeuwarden.nl)
Burgemeester Marco Out (gemeente Assen) 5.1.2e [@assen.nl](mailto:marco.out@assen.nl)
Burgemeester Eric van Oosterhout (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:eric.van.oosterhout@emmen.nl)
Gedeputeerde Sander de Rouwe (provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.nl](mailto:sander.de.rouwe@fryslan.nl)
Gedeputeerde Patrick Brouns (provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:patrick.brouns@provinciegroningen.nl)

Culturele parels

De culturele schijnwerpers zijn dit jaar gericht op Leeuwarden-Fryslân, Culturele Hoofdstad van Europa in 2018. Dit prachtige predicaat en de talloze evenementen die worden georganiseerd, hebben een geweldige uitstraling en een spin-off voor het hele Noorden.

Leeuwarden-Fryslân krijgt de komende jaren vervolg met culturele 'proeftuinen' ook in Groningen en Drenthe, op het gebied van beeldende kunst, muziek en theater. De drie noordelijke provincies hebben tevens samen het initiatief genomen tot het vierjarige culturele experimenteerprogramma *We the North*. Samen werken we aan een bruisend cultureel ecosysteem. Het Noorden is rijk aan culturele parels. We beschikken over een sterke vertrouwde basis en hebben aandacht voor het nieuwe.

Eenheid in verscheidenheid

Op 12 maart presenteerde Minister Van Engelshoven namens het kabinet haar visiebrief cultuur. Cultuur heeft een eigen, intrinsieke waarde. Met de verbindende kracht van cultuur als motor voor sociale-maatschappelijke vernieuwing, sluit Noord-Nederland aan op de open samenleving die het Rijk ziet. *We the North* kiest net als het Rijk voor een sterke basis voor cultuureducatie en ziet talentontwikkeling als een belangrijke pijler, waarbij aandacht is voor de artistieke top en de breedte.

Wij vinden dat de minister met haar inzet recht doet aan de kwaliteit van gerenommeerde gezelschappen, orkesten en musea en dat ze aandacht heeft voor een goed evenwicht tussen het vertrouwde en het nieuwe. De grote investering in het gebouwde erfgoed - in het bijzonder de extra inzet in Groningen - wordt gewaardeerd. *We the North* onderschrijft de investering van het Rijk in cultuur.

Samenwerking op Noordelijke schaal

De drie noordelijke provincies en de gemeenten Assen, Leeuwarden, Groningen en Emmen hebben samen het initiatief genomen tot het vierjarige culturele experimenteerprogramma *We the North*. We beogen daarmee een vliegwieleffect te creëren voor samenwerking in de regio en werken aan een structurele versterking van de noordelijke culturele infrastructuur.

We the North ziet een duidelijke meerwaarde in de samenwerking met het ministerie van OCW ter versterking van het noordelijke ecosysteem. We moeten oog hebben voor de verschillen in stedelijke en regionale regio's, in omvang en inzet. Cultuur moet hierin voor iedereen bereikbaar zijn. Nu al investeren de 7 noordelijke overheden gezamenlijk €2,4 miljoen extra, aanvullend op bestaande cultuurmiddelen, in het noordelijke culturele profiel. Met de regionale proposities die de minister vraagt, zijn we in het Noorden alvast begonnen.

(Streamer)

"Het bruist in het Noorden van de culturele initiatieven."

Wethouder Paul de Rook

Wat hebben we nodig?

Het Noorden wil in samenwerking met het ministerie inzetten op:

- Programmatisch werken aan de vernieuwing van kunst: een noordelijk programma met een gezamenlijk fonds, mede gevoed door rijksmiddelen, dat ingezet kan worden voor unieke projecten, vernieuwende projecten buiten de gebaande paden, nieuwe samenwerkingen en verbreding van kunst en cultuur met andere maatschappelijke thema's. Hiermee wordt geïnvesteerd in het versterken van het regionale profiel en de maatschappelijke impact van kunst en cultuur.
- Voldoende vrije ruimtes in subsidiebeschikkingen aan BIS en Fondsinstellingen, om regionaal opdrachtgeverschap aan deze instellingen mogelijk te maken. Maak een bijdrage aan de regionale propositie onderdeel van de criteria in de BIS, zo ontstaat synergie tussen de regionale en Rijkscriteria.
- Regionale vertegenwoordiging in toewijzingscommissies fondsen om de samenhang tussen de regionale positie en de landelijke impact van een instelling te bewaken.

Het succes Leeuwarden - Fryslân Culturele Hoofdstad 2018

Leeuwarden – Fryslân is in 2018 namens Nederland Culturele Hoofdstad van Europa. Culturele Hoofdstad geeft een grote culturele, maatschappelijke en economische impuls aan de duurzame versterking van Leeuwarden/Fryslân en de totale noordelijke regio.

Proeftuinen

Het programma in 2018 houdt niet op bij de provinciegrens: Drenthe werkt bijvoorbeeld samen met LF2018 in twee grote projecten uit het hoofdprogramma: IntoNature (beeldende kunstmanifestatie) en WelStaat (Muziektheater), beide rond Frederiksoord. In Groningen programmeert het Groninger Museum 'noordelijke romantiek', het NNO maakt deel uit van diverse onderdelen van het hoofdprogramma en viltkunstenaar Claudy Jongstra werkt vanuit de Suikerfabriek in Groningen en is daar ook te zien. Daarnaast wordt een Groninger culturele ambassade in Leeuwarden geopend.

Met proeftuinen in 2019 en 2020 laten we graag zien hoe we de maatschappelijke bijdrage van LF2018 - in aansluiting op andere beleidsterreinen - verder ontwikkelen.

EBBA-awards

Het Noorden wil proberen om samen met het ministerie de vernieuwde EBBA-awards voor Nederland binnen halen. De EU Prize for contemporary and popular music 2018-2021 vindt wat ons betreft plaats in Groningen.

Bestuurlijk aanspreekpunten:

Wethouder Paul de Rook (gemeente Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:paul.de.rook@groningen.nl)

Wethouder Sjoerd Feitsma (gemeente Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:sjoerd.feitsma@leeuwarden.nl)

Wethouder Robert Kleine (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:robert.kleine@emmen.nl)

Gedeputeerde Fleur Gräper (Provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:fleur.graeper@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Cees Bijl (provincie Drenthe) 5.1.2e [drenthe.nl](mailto:cees.bijl@drenthe.nl)

Gedeputeerde Sietske Poepjes (provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.frl](mailto:sietske.poepjes@fryslan.frl)

Gemeente Assen

Boeren op een vitaal platteland

Nergens ter wereld is de grond zo vruchtbaar en is het klimaat zo geschikt voor boeren. Noord-Nederland is een topgebied voor landbouw en agrifood. Nu en in de toekomst.

Onze landbouw en voedselproductie zijn van grote betekenis voor de nationale economie en de vitaliteit van het platteland: de inrichting van het landschap, de natuur en de kwaliteit van bodem, lucht en grondwater. Het Noorden wil de komende jaren, ondersteund met Europese gelden uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid, inzetten op innovatie, ecologische verduurzaming en vergroening.

Europese Unie

De Europese Unie speelt een grote rol in het hedendaagse landbouwbeleid. De discussie over de vormgeving van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid van de EU na 2020 is begonnen. Mede als gevolg van de Brexit komt er druk te staan op de Europese begroting en daarmee ook op de omvang van het landbouwbeleid. Naast deze financiële uitdaging, vragen thema's als verduurzaming, vergroening van de sector en klimaat aandacht. Een modernisering van het GLB na 2020 is hiervoor noodzakelijk.

Wat willen we bereiken?

De noordelijke provincies willen de GLB-POP-middelen in Noord-Nederland inzetten voor:

- Innovatie van de landbouw: op landbouwbedrijven en de agribusiness wordt op een innovatieve wijze gewerkt aan waardevermeerdering van groene grondstoffen.
- Vergroening en verduurzaming: Verdere vergroening en ecologische verduurzaming van de landbouw.
- Vitaal platteland: de sector levert een positieve bijdrage aan de sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen op het platteland en de noordelijke natuur.

(Streamer)

"De sterke landbouwsector in het Noorden wordt schoon en groen."

Gedeputeerde Henk Staghouwer

Wat hebben we nodig?

Deze uitdagingen vergen een integrale landsdelige aanpak met een nadrukkelijke rol van de regio in de uitvoering. En een regionale ontwikkelingsagenda, waar landbouw en vitaal platteland belangrijke onderdelen van zijn, met synergie tussen de verschillende Europese fondsen.

Om onze Noord-Nederlandse doelen te bereiken, willen we 'Pijler 1' koppelen aan maatschappelijke biodiversiteitsdiensten, en budget verschuiven naar 'Pijler 2' om die te kunnen inzetten voor innovatie van de landbouw- en voedselketen en voor een breed plattelandsbeleid. In Noord-Nederland wordt via het spoor van de natuurinclusieve Landbouw een transitie ingezet naar een structurele verduurzaming van de landbouw.

Dit doen we door in diverse gebieden maatregelen te testen en maatregelen die werken (positief effect op ecologie en economie) verder uit te rollen. Hiermee wordt Noord-Nederland proeftuin en koploper voor de transitie naar een duurzame en vitale landbouw.

Bestuurlijk contactpersoon

Gedeputeerde Henk Staghouwer (provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:henk.staghouwer@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Johannes Kramer (provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.frl](mailto:johannes.kramer@fryslan.frl)

Gedeputeerde Henk Jumelet (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:henk.jumelet@drenthe.nl)

Wethouder Robert Kleine (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:robert.kleine@emmen.nl)

Wethouder Herwil van Gelder (gemeenten Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:herwil.van.gelder@leeuwarden.nl)

Wethouder Roeland van der Schaaf (gemeente Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:roeland.van.der.schaaf@groningen.nl)

Gemeente Assen

De circulaire regio

De kernkwaliteiten van het Noorden geven ons een voorsprong op weg naar een groene toekomst. Het Noorden heeft de ambitie om de groenste regio van Nederland te worden en fungeert als vliegwiel naar een nationale circulaire economie.

Circulaire principes sluiten naadloos aan op de bestaande noordelijke economie. Er komen steeds meer investeringen en groene bedrijvigheid los. Grondstofstromen uit sterke ketens als landbouw, chemie, bouw en afval worden benut voor 'biobased' producten en bedrijvigheid.

Dit biedt milieuvoordelen en ondernemerskansen. Daarom integreert Noord-Nederland circulaire economie in al haar innovatiebeleid. Bedrijfsleven en kennisinstellingen werken samen aan kennisopbouw over circulaire economie.

Wat begon als een kleine glanzende parel is uitgemondd in een stevige Noord-Nederlandse beweging. De beweging wint aan vaart en op verschillende thema's komen steeds meer projecten en investeringen los. Naast het in de toekomst leefbaar houden van onze aarde, levert dit veel en tot nu toe onbenutte ondernemerskansen op.

(Streamer)

"Noord-Nederland is dé ontwikkelregio voor circulaire economie"

Gedeputeerde Sander de Rouwe

Wat willen we bereiken?

Grondstofstromenanalyse als basis

Noord-Nederland heeft een gedegen grondstofstromenanalyse gemaakt waarbij kansen voor de circulaire economie worden geïdentificeerd. Dit biedt kansen voor ketens op het gebied van chemie, landbouw, afval en de bouw. Bedrijven werkzaam in deze ketens zijn actief betrokken bij de uitvoering van het onderzoek.

Samenwerken

In Fryslân is door de provincie samen met regionale bedrijven de Vereniging Circulair Friesland opgericht. Inmiddels hebben ook kennisinstellingen en gemeenten zich aangesloten bij dit samenwerkingsverband. Daarnaast wordt er nauw samengewerkt met Groningen en Drenthe waar vergelijkbare structuren worden opgezet.

Kennisopbouw

Samen met onze Noord-Nederlandse kennisinstellingen werken we aan de kennisopbouw over circulaire economie. We willen ook leren door te doen, bijvoorbeeld door te experimenteren op onze festivals. In het Noordelijk Innovatielab Circulaire Economie in Drenthe lossen studenten vraagstukken van ondernemingen op en werken aan circulaire businesscases. Denk ook aan het lectoraat Plastics en lectoraat Bodem van Stenden NHL. Zo ontstaat een dynamische leeromgeving die de vertaalslag van visie naar concrete projecten realiseert. Op deze wijze worden partijen bij elkaar gebracht die elkaar normaal moeilijk vinden en werken we aan circulair opgeleide medewerkers van de toekomst.

Het goede voorbeeld geven

Als overheden willen we het goede voorbeeld geven. Samen met gemeenten en waterschappen gaan we meer circulair inkopen om zo als launching customer circulaire initiatieven een kans te geven zich door te ontwikkelen.

Ambities

Noord-Nederland heeft de ambitie om de groene regio van Nederland te worden. Onze ambities op gebied van energie, groene landbouw, biobased als bouwstenen gekoppeld aan de circulaire economie zijn de basis voor deze vergroening.

Wat hebben we nodig?

- Richt een circulair investeringsfonds van € 100 mln. in van waaruit initiatiefnemers kunnen worden ondersteund bij de realisatie van hun circulaire plannen.
- Stimuleer het mkb om circulaire businessmodellen te ontwikkelen.
- Betrek de noordelijke kennisinstellingen in de relevante routes van de Nationale Wetenschapsagenda om de kennisopbouw rondom circulaire economie te stimuleren.
- Merk Noord-Nederland aan als experimenteerruimte binnen het programma Ruimte voor Regels of structureler in een te ontwerpen Wet Circulaire Economie.
- Gebruik de regionale transitieagenda's als basis bij de uitvoering van het Grondstoffenakkoord.

Bestuurlijk contactpersonen:

Gedeputeerde Sander de Rouwe (provincie Fryslân) ^{5.1.2e} [@fryslan.nl](mailto:sander@fryslan.nl)
 Gedeputeerde Patrick Brouns (provincie Groningen) ^{5.1.2e} [@provinciegroningen.nl](mailto:patrick@provinciegroningen.nl)
 Gedeputeerde Henk Jumelet (provincie Drenthe) ^{5.1.2e} [@drenthe.nl](mailto:henk@drenthe.nl)
 Wethouder Herwil van Gelder (gemeenten Leeuwarden) ^{5.1.2e} [@leeuwarden.nl](mailto:herwil@leeuwarden.nl)
 Wethouder Bouke Arends (gemeente Emmen) ^{5.1.2e} [emmen.nl](mailto:bouke@emmen.nl)
 Wethouder Joost van Keulen (gemeente Groningen) ^{5.1.2e} [@groningen.nl](mailto:joost@groningen.nl)
 Gemeente Assen

Onderwijs en Arbeidsmarkt

Het aantal banen in Noord-Nederland groeit. Maar vraag en aanbod op de arbeidsmarkt zijn ook hier niet in evenwicht. Er blijven nog teveel mensen onnodig aan de kant staan. De regio heeft een aanpak ontwikkeld die werkt!

In Groningen, Drenthe en Fryslân hebben overheid, ondernemers, onderwijs en innovatieve ondernemers de handen ineen geslagen om de werkloosheid terug te dringen. Samen zetten zij in op arbeidsparticipatie en scholing. Het helpt om de ambities van het Kabinet waar te maken.

Noordelijke aanpak

Voor het goed functioneren van onze regionale economie is menselijk kapitaal de sleutel. Hoewel het aantal arbeidsplaatsen ook in Noord-Nederland toeneemt, profiteren nog niet alle Noordelingen evenveel van deze groei. Door een kwalitatieve mismatch tussen vraag en aanbod blijft een te groot deel van de beroepsbevolking aan de kant staan.

Deze ontwikkeling wordt versterkt door de verdergaande robotisering en automatisering. In Groningen, Drenthe en Fryslân werken overheid, ondernemers, onderwijs en andere experts nauw samen aan een sterke economie met innovatieve ondernemers. Met hulp van onder andere sectorplannen heeft Noord-Nederland ervaring en werkbare structuren opgebouwd, zoals bijvoorbeeld F-top, Servicepunt Drenthe en de EDU robot voor alle basisscholen in Fryslân die in de regio de ambities van het kabinet kunnen helpen realiseren.

(Streamer)

"In onze regio zorgen we dat iedereen mee kan doen."

Gedeputeerde Cees Bijl

Wat willen we bereiken?

Noord-Nederland wil met alle partijen samen de arbeidsparticipatie vergroten en blijven inzetten op scholing om de werkloosheid terug te dringen. Het gaat vooral om het efficiënter bij elkaar brengen van vraag en aanbod en het versterken van kennisoverdracht en organiserend vermogen. Tevens willen we de samenwerking van partijen op de arbeidsmarkt en grensoverschrijdend werken bevorderen en de regeldruk verminderen.

Wat hebben we nodig?

Als provincies en centrumgemeenten willen we actief betrokken worden bij het maken van afspraken over leven lang leren en de voorgestelde invoering van een individuele leerrekening als scholingsregeling. Aandacht voor de regionale context is hierin belangrijk. In de regio zelf moet de scholing plaatsvinden.

- Ruimte voor regionale maatregelen, niet zijnde scholing, die het mogelijk maken voor de mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt passend werk te creëren. Bijvoorbeeld door het stimuleren van Social Enterprises of door uitkeringsgeld creatief in te kunnen zetten voor het creëren van nieuwe banen.
- In het kader van het Techniekpact Noord meewerken aan de goede besteding van de 100 miljoen

euro per jaar voor een dekkend aanbod en versterking van de kwaliteit van het techniekonderwijs op het vmbo. Hiervoor gaan wij het bestuurlijk overleg in onze regio regisseren, zodat onderwijsinstellingen gezamenlijk tot een duurzaam bovenregionaal plan komen.

- Gesprekspartner zijn voor het Rijk om grensoverschrijdend werken en diplomaerkenning te bevorderen.
- Structurele financiering van de Grens Informatiepunten. Grensregio's zijn gedwongen om noodverbanden aan te leggen via Interreg financiering.

Bestuurlijke contactpersonen:

Gedeputeerde Cees Bijl (provincie Drenthe) 5.1.2e@drenthe.nl

Burgemeester Ferd Crone (gemeente Leeuwarden) 5.1.2e@leeuwarden.nl

Gedeputeerde Sander de Rouwe (provincie Fryslân) 5.1.2e@fryslan.frl

Gedeputeerde Eelco Eikenaar (provincie Groningen) 5.1.2e@provinciegroningen.nl

Wethouder Raymond Wanders (gemeente Emmen) 5.1.2e@emmen.nl

Wethouder Roeland van der Schaaf (gemeente Groningen) 5.1.2e@groningen.nl

Wethouder Friso Douwstra (gemeente Leeuwarden) 5.1.2e@leeuwarden.nl

Gemeente Assen

Thuis in Europa

Noorden succesvol met EU-subsidies

Noord-Nederland voelt zich thuis in Europa. Wij hebben bewezen dat de regionale economie sprongen kan maken dankzij ondersteuning uit Europese fondsen. Het geld wordt hier goed besteed.

De structuur- en investeringsfondsen van de Europese Unie geven een flinke impuls aan de regionale economie en werkgelegenheid in het Noorden. In de afgelopen programmaperiode, van 2007 tot en met 2013 heeft het Noorden €169,4 miljoen ontvangen uit het structuurfonds EFRO. Dat heeft geleid tot een totaal aan investeringen van ongeveer €1 miljard. Met elke euro EFRO-subsidie is € 4,26 in de regio geïnvesteerd. Maar liefst 6.000 ondernemingen, met name in het midden- en kleinbedrijf, investeerden vooral in innovatie en creëerden ca. 7.400 arbeidsplaatsen.

(Streamer website)

"Van elke euro uit Brussel maken wij er zes"

gedeputeerde Henk Brink

Wat willen we bereiken?

In de Joint Position van de gezamenlijke Nederlandse overheden over hervorming van de ESI-fondsen wordt ingezet op behoud van deze fondsen voor Nederland en de ook voor Noord-Nederland belangrijke thema's:

- Meer synergiemogelijkheden voor EU-middelen.
- Verbreding van de Regionale Innovatiestrategieën voor Slimme Specialisatie, RIS3.
- Vermindering administratieve lasten door invoering van de SISA-methodiek; single information, single audit op Europees niveau.
- Uitgangspunt innovatiesubsidies, H2020: excellentie en kwaliteit.
- Grensoverschrijdende samenwerking.

Daarnaast pleit Noord-Nederland voor het ombuigen van de RIS, Regionale Innovatiestrategie, naar ROS, Regionale Ontwikkelingsstrategie, gevoed door de Europese fondsen. Dit betekent dat naast EFRO ook POP, ESF en Interreg regionaal geprogrammeerd kunnen worden in lijn met de ROS, zodat in samenhang kan worden geïnvesteerd. Programmering en uitvoering op landsdelige schaal bieden de beste garantie op betrokkenheid en cofinanciering van regionale en lokale overheden en partners en is goedkoper in de uitvoering.

Wat hebben we nodig?

- Commitment van het Rijk voor het Joint position als formeel kabinetsstandpunt.
- Erkenning van het Rijk dat EU fondsen een fundamentele pijler zijn onder de regionale economie.
- Onderhandelingsstrategie MFK gericht op verbeteren netto-betalerspositie door meer 'regionaal geld' uit de Europese pot te claimen.
- Tot principeafspraken komen met kabinet over bundeling van fondsen, regionale uitvoering en verdeling.

Bestuurlijke contactpersonen

Gedeputeerde Henk Brink (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:henk.brink@drenthe.nl)

Gedeputeerde Henk Staghouwer (provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:henk.staghouwer@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Sander de Rouwe (Provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.nl](mailto:sander.de.rouwe@fryslan.nl)

Burgemeester Ferd Crone (gemeente Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:ferd.crone@leeuwarden.nl)

Wethouder Joost van Keulen (gemeente Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:joost.van.keulen@groningen.nl)

Wethouder Bouke Arends (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:bouke.arends@emmen.nl)

Gemeente Assen

Krimp biedt kansen

Een relatief klein land als Nederland hoort in balans te zijn. Momenteel blijft een aantal gebieden achter. Dat vraagt om actie.

In negen gebieden in Nederland daalt het aantal inwoners. De leefbaarheid en economische vitaliteit staan hierdoor onder druk. Het is een nationaal belang dat ook de krimpregio's hun volle economische en maatschappelijke potentie halen.

Het belang van de krimpregio's voor Nederland is aanzienlijk. Samen leveren deze negen erkende regio's jaarlijks 11% op van het BBP, met 10% van de arbeidsjaren. Dat betekent dat men hier bovengemiddeld productief is.

De leefbaarheid en economische vitaliteit staan echter wel onder druk door het dalende bevolkingsaantal. Voor Nederland is het beter als de krimpregio's hun volle economische potentie halen. Dat voorkomt een ongewenste tweedeling in het land. Om Nederland weer in Balans te krijgen, is een nieuwe koers nodig: van symptoombestrijding naar structuurversterking. Er is een aanpak nodig die te vergelijken is met de herstructurering van onze grote steden waar door ruime beschikbaarheid van nationale middelen de woningvoorraad en de leefbaarheid in de grote steden kon herstellen.

(Streamer)

"Hoe kleiner de verschillen tussen regio's, hoe hoger de nationale economische groei."

Gedeputeerde Johannes Kramer

Wat willen we bereiken?

- Het Rijk werkt samen met ons aan de opgaven zoals verwoord in het rapport *Nederland in Balans*.
- Regionaal maatwerk voor krimpregio's op het gebied van de woningmarkt, arbeidsmarkt, onderwijs en openbaar vervoer. Niet alleen een agenda voor de woningbouwproductie is nodig maar ook een agenda voor het teveel aan woningen in de krimpregio's.
- Transformatiefonds voor de noodzakelijke herstructurering, een kwaliteitsslag en sloop van de particuliere woningvoorraad in krimpregio's.
- Door vroeg ingrijpen, willen we onnodig hoge kosten in de toekomst vermijden. De kosten van een spiraal van ontvolking, verloedering, ongezonde levensstijl en werkloosheid worden geraamd op 10 miljard euro per jaar. Dat is vele malen hoger dan de benodigde investeringen.

Wat hebben we nodig?

- Een meerjarig investeringspakket van het Rijk voor krimpregio's op gebied van economie en arbeidsmarkt, bereikbaarheid fysiek en digitaal, de particuliere woningvoorraad en de aanpak van leegstand van maatschappelijk vastgoed voor de periode na 2019.
- Een Rijks Krimptoets, in plaats van apart krimpbeleid, voor al het nieuwe beleid en wetgeving, zoals ook voor het Waddengebied geldt. Hierdoor wordt rekening gehouden met de impact van beleid op krimpgebieden.
- Wetten die rekening houden met de specifieke context, goed voorbeeld is de korting op de verhuurdersheffing voor corporaties werkzaam in krimpregio's. De middelen zijn bijna op, deze zouden wij ook na 1 juli 2018 graag structureel beschikbaar gesteld zien worden. En aanpassing van het wetsvoorstel vereenvoudiging bekostiging middelbaar onderwijs dat nu nadelig uitpakt voor vo-scholen die worden samengevoegd in krimpgebieden.

- Krimp en groei een volwaardige positie in de Nationale Omgevingsvisie geven.

Bestuurlijk contactpersonen:

Gedeputeerde Johannes Kramer (provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.fr](mailto:5.1.2e@fryslan.fr)

Gedeputeerde Eelco Eikenaar (provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:5.1.2e@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Henk Jumelet (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:5.1.2e@drenthe.nl)

Files? Het Noorden geeft lucht

Mobiliteit en bereikbaarheid

Ons land slijt dicht. Op wegen en op het spoor. Willen we een totaal infarct voorkomen? Kijk naar het Noorden!

Sinds jaar en dag wordt zwaar geïnvesteerd in de infrastructuur van de Randstad, maar de problemen zijn alleen maar toegenomen. Het Noorden en haar Duitse achterland kunnen de grote steden ontlasten. Bovendien wordt in Noord-Nederland volop geëxperimenteerd met verkeer en vervoer, infrastructuur en duurzame energie.

Slim & groen

De groei van mobiliteit, met name rondom de steden, is in toenemende mate een bedreiging voor het leefklimaat en voor de economische ontwikkeling van Nederland. De afgelopen jaren is ingezet in het verbeteren van de verbindingen tussen de steden in de Randstad. Maar de problemen juist in de steden is alleen maar toegenomen. Ringwegen lopen vol en rondom de stations zijn fietsenstallingen niet aan te slepen. Knelpunten zijn steeds minder het gevolg van één modaliteit en de oplossing ligt ook zelden bij één modaliteit. Het systeem als geheel loopt vast en de oplossing moet gezocht worden in een multimodale aanpak.

Noord-Nederland biedt de mogelijkheid om te experimenteren in die multimodale aanpak. Met een aantal compacte steden, Leeuwarden & Groningen, een intensief stedelijk netwerk, de regio Groningen – Assen, en een uitgestrekt buitengebied, biedt het Noorden een ideale proeftuin om te experimenteren met de hele keten. Van het bereikbaar houden van het platteland tot het zoeken naar slimme oplossingen in de steden. Wat werkt in Noord-Nederland kan daarna opgeschaald worden naar de grotere steden in de Randstad.

"Nederland is toe aan een reset waar het gaat om mobiliteit", zegt gedeputeerde Fleur Gräper. Noord-Nederland kan hierbij helpen. "Als gebied met zowel compacte steden en stedelijke gebieden als een dunbevolkt buitengebied, zijn we Nederland in het klein. De ideale plek om nieuwe zaken te testen en uit te proberen. Samen werken aan een slimme én groene multimodale aanpak waarmee we laten zien hoe steden en platteland ook in de toekomst bereikbaar blijven en waarbij tegelijk werken aan de klimaatdoelstellingen."

(Streamer)

"Noord-Nederland biedt oplossingen voor nationale mobiliteitsproblemen."

Daarnaast is Noord-Nederland de duurzame energieregio bij uitstek. Om de doelstellingen van Parijs te halen, is het nodig om juist ook in de infrastructuur en het vervoer – verantwoordelijk voor 25% van het energiegebruik – een omschakeling te realiseren. Door de slimme oplossingen ook duurzaam te laten zijn, slaan we twee vliegen in één klap. Zo wordt gewerkt aan een duurzame mobiliteitsstrategie waar heel Nederland van kan meeprofiteren.

Wat willen we bereiken?

Smart mobility rondom de steden

Noord-Nederland werkt samen met het Rijk aan een integrale aanpak van mobiliteit. Door te investeren in hoogwaardig OV-verbindingen, bus & trein, rondom steden wordt veel van de mobiliteitsdruk richting de steden gekanaliseerd. Door intensief samen te werken met bedrijfsleven en onderwijsinstellingen, kan via het *Beter Benutten*-programma het gebruik van bestaande infrastructuur beter worden benut. Door te investeren in fietssnelwegen, deelfietssystemen, slimme fietsoversteken en experimenten met de spedelec wordt gekeken hoe aan de ene kant het gebruik van de fiets kan worden gestimuleerd en tegelijkertijd onder andere het aantal verkeersslachtoffers onder fietsers kan worden teruggedrongen. De noordelijke *Beter Benutten*-regio's willen graag een pilotregio zijn voor samenwerking IT en Navigatiebedrijven en (lokale)overheden. Privacy vs. Mobiliteitsdata is daarin een belangrijk onderwerp.

Smart mobility en bereikbaar platteland

Noord-Nederland wordt een nationale proeftuin voor pilots met autonoom vervoer en innovatieve vormen van mobiliteit om de bereikbaarheid van het landelijk gebied te waarborgen. Hiervoor worden testen uitgevoerd met onder meer autonome voertuigen over weg, spoor en water en wordt een eerste concrete stap gezet op weg naar MaaS, Mobility as a Service. De komst van 5G is daarbij een randvoorwaarde. De Drone Hub Groningen Airport Eelde wil geleidelijk groeien als testlocatie om de ontwikkeling en toepassing van onbemande luchtvaart en autonoom vliegen te versnellen. Begin 2018 wordt met Anders Benutten, Publiek Vervoer en de Hubs-realisatie de integratie doelgroepenvervoer-openbaar vervoer-particulier vervoer versterkt.

Verduurzaming goederenvervoer

Noord-Nederland heeft een schakelfunctie tussen economische kerngebieden als de Randstad en Noord-Duitsland en de daarachter gelegen gebieden in Noord- en Oost-Europa. Om het vervoer over water optimaal te benutten, moeten de vaarroutes geschikt worden gemaakt voor grotere schepen. Tevens dient het goederenvervoer per spoor te worden gefaciliteerd. Onder andere in Groningen en Leeuwarden wil men actief experimenteren met bevoorrading van de retailers en horeca in de binnenstad op een duurzame en milieuvriendelijke manier.

Verduurzaming openbaar vervoer

Om het openbaar vervoer per bus en trein uitstootvrij te maken, zijn forse investeringen nodig. Door te investeren in waterstof en nieuwe oplaadtechnieken wordt het in het busvervoer mogelijk om ook op de langere lijnen emissieloos te rijden. Daarnaast geldt dat het grootste deel van het regionale spoornetwerk van Noord-Nederland nog niet geëlektrificeerd is. Gezien de enorme investeringskosten voor elektrificatie zoekt Noord-Nederland nadrukkelijk naar alternatieve energiebronnen, waaronder waterstof. Het Mobiliteitsfonds moet naast investeringen in laadinfrastructuur voor bus en trein ook het gebruik van batterijen of waterstof op treinen mogelijk maken. Op deze manier kunnen innovaties sneller doorgevoerd worden en kan bespaard worden op het onderhoud. Indien de nieuwe uitstootvrije technieken in Noord-Nederland werken, kan dit ook in de rest van het land worden doorgevoerd.

Verkeersveiligheid en gezondheid

In Noord-Nederland vinden relatief veel verkeersongelukken plaats, extra maatregelen zijn nodig om dit aantal terug te dringen. Met het UMCG onderzoeken we de relatie tussen meer bewegen, gezondheid en veiligheid bij onder andere fietsers. Door een relatie tussen beide aandachtsgebieden te leggen, valt veel winst te behalen op gezondheid en veiligheid. Ook andere regio's in het land kunnen vervolgens profiteren van de resultaten van dit onderzoek.

Snelle nationale en internationale verbindingen

Infrastructuur kan niet alleen ondersteunend zijn bij economische ontwikkelingen, maar kan nadrukkelijk ook economische ontwikkeling verder ondersteunen en versterken. Om die reden is het van belang dat Noord-Nederland door middel van goede en snelle nationale en internationale verbindingen verbonden is met de economische kernregio's elders in het land. Substantiële tijds winst is daarbij het streven. Hierbij denken we op korte termijn aan snelheidsverhogingen op het bestaande spoor tussen de Randstad en Noord-Nederland, optimalisering van de A28 tussen

Amersfoort en Hoogeveen, het op orde brengen van de vaarweg Lemmer-Delfzijl en de vaarweg Meppel-IJsselmeer en verbetering van de grensoverschrijdende spoorverbindingen, Leeuwarden - Groningen - Bremen en Emmen – Coevorden – Nordhorn/ Bad Bentheim. Een testlocatie voor een hyperloop in Groningen, halverwege het traject Amsterdam-Hamburg, bereidt Nederland voor op een systemsprong.

Wat hebben we nodig

- Een integraal verkeersbeleid: voorwaardenscheppend, innovatief, duurzaam
- Voor toekomstig beleid niet het uitgangspunt nemen dat infrastructuur maatschappelijke activiteit moet volgen, maar dat kwalitatief goede infrastructuur economische activiteit opwekt.
- Toekomstig infrastructuurbeleid richt zich op verduurzaming van infra via verdisconteren van Parijsdoelstellingen in punten NMCA
- Investerings van het Rijk in smart mobility om het platteland leefbaar en bereikbaar te houden, bijvoorbeeld door het mee-ontwikkelen van open dataplatforms (fiets en publiek vervoer), Hubs, autonoom vervoer en het concretiseren van concepten als MaaS.
- Het in te stellen Mobiliteitsfonds, vervanger van Infrastructuurfonds, ook beschikbaar stellen voor projecten Beter Benutten en Anders Benutten en inzetten voor investeringen in laadpunten voor duurzame bussen en treinen, regionale fietsroutes en mogelijkheden van stadsparkeren .
- In de "Regeling op afstand bestuurde luchtvaartuigen" vastleggen dat GAE als enige luchthaven in Nederland experimenten mag uitvoeren waar het gaat om civiele toepassingen met drones in een gecontroleerd luchtruim. En voor de vliegbasis Leeuwarden waar het gaat om militaire toepassingen.
- Optimaliseren vaarwegen: Afspraken met het Rijk over de uitvoering van de verbreding van de sluis Kornwerderzand tegelijk met aanpassingen aan de Afsluitdijk. Realiseren van afspraken met het Rijk over het opwaarderen van de hoofdvaarweg Lemmer-Delfzijl naar klasse Va, Oosterhamrikbrug en zeesluis Delfzijl.
- Verlaging van de tarieven voor de gebruikskosten van het spoor voor het goederenvervoer. Dit gaat immers ten koste van personenvervoer op nu al krappe baanvakken.
- Mogelijkheid om af te wijken van staatsteun en concessievoorwaarden voor investeringen in en pilotprojecten met duurzame mobiliteit en verruiming en aanpassing van wetten regelgeving.
- Fonds voor kennisinstellingen om Smartmobility te incorporeren.

Bestuurlijk contactpersoon

Wethouder Friso Douwstra (gemeente Leeuwarden) 5.1.2e [@leeuwarden.nl](mailto:friso.douwstra@leeuwarden.nl)

Gedeputeerde Fleur Gräper (Provincie Groningen) 5.1.2e [@provinciegroningen.nl](mailto:fleur.graep@provinciegroningen.nl)

Gedeputeerde Henk Brink (provincie Drenthe) 5.1.2e [@drenthe.nl](mailto:henk.brink@drenthe.nl)

Gedeputeerde Sietske Poepjes (provincie Fryslân) 5.1.2e [@fryslan.frl](mailto:sietske.poepjes@fryslan.frl)

Wethouder Paul de Rook (gemeente Groningen) 5.1.2e [@groningen.nl](mailto:paul.de.rook@groningen.nl)

Wethouder Bouke Arends (gemeente Emmen) 5.1.2e [emmen.nl](mailto:bouke.arends@emmen.nl)

Gemeente Assen